

OBECNY (82) *ai*

obecny (81), **obiecny** (1) *WróbŻółtGlab.*

o oraz e jasne.

sg *m N* obecny (28). ◇ *G* obecného (1). ◇ *D* obecn(e)mu (3). ◇ *A* obecny (2), obecn(e)go (2). ◇ *I* obecnym (10). ◇ *L* obecnym (2). ◇ *f N* obecna (7). ◇ *G* obecn(e)j (3), [obecny]. ◇ *A* obecną (2). ◇ *n N* obecné (7); -é (2), -(e) (5). ◇ *G* obecn(e)go (3). ◇ *A* obecn(e) (1). ◇ *L* obecnym (1). ◇ *pl N m pers* obecni (4). *subst* obecné (3); -é (1), -(e) (2). ◇ *G* obecnych (1). ◇ *A subst* obecn(e) (1). ◇ *I m* obecn(e)mi (1).

Sł stp: obiecny, *Cn* notuje, *Linde XVI – XVII w.*

1. *Będący gdzieś osobiście, znajdujący się we własnej osobie, przytomny; praesens Calag, Vulg, Cn; assiduus, praesentaneus, superstes, [qui] in medio est, in oculis habitus Cn (57) : BielKron 412; A tey ofiary wżycy fą wczestnikami/ ktorzy fą w iedności ciáła Chriftułowego duchownego: choćiaż iefzczę ná świećcie żywią/ álbo też iuz pomárli : choć fą obecni álbo nie. WujJud 228v; Stoiąc przed nim Mołkiewłki pośelstwo przymował. Dom fwoy [= ród] obecny w Mołkwi za dziedźstwo máiąc *MycPrz I C3v; SkarJedn 288; Gegenwertig. Przytomny/ et obecny. Praesens Calag 222a; [przy chrzcie] ábyście podniowfzy rękę/ zárzekáli fię fźátáná/ ták iáko obecnemu mówiąc: zárzekam fię ćiebie fźátanie. SkarŻyw 278; A Lowiec ma bydź ieden do tego obecny/ iáko do wydawánia śieći GostGosp 20; Powiedziałem przedtym y opowiadam/ iáko fám obecnym będąc ták y teraz choćiażem tám nie ieft [ut praesens et nunc absens] WujNT 2.Cor 13/2; PowodPr 32; CiekPotr 70.**

obecny u kogo (1): *A* dobre miłuyćie zówždy w dobrym: á nie tylko ná ten czás gdym ieft obecny v was [cum praesens sum apud vos]. *WujNT Gal 4/18.*

obecny z kim (1): *Y* zmowili fię ná potwarzy fprofne y kłamlive/ ktore do Cefarzá máiąc z fobą obecnego Arryufzá/ przynieśli *SkarŻyw 389.*

obecny przy czym (2): gdzie bi sie stroni zwolili i pisarzow procuratorow voznich thak w sandziech ziemskich iáko Groczkich prosą abi bili iurati abo przisiezni i przy sandziech abi bili obecni *ZapWar 1545 nr 2646; WujNT 850.*

obecny gdzie [w tym: zaimek przysłówkowy (4), na czym (3), w czym (1)] (8): *Abowiem thám niemálz Wikáryiego álbo namiestniká/ kędy fám pan ieft obetzny KrowObr 10, 10; Páleologus Cefarz był obecny ná Ołmym Zborze. SkarJedn d7v, 197, 288 [3 r.]; Phil Q4.*

W przeciwstawieniach: »obecny ... daleki, nieobecny« (2): *GrzegŚm 20; Krol á namiestnik krolewski władzą trzymáiąc/ nie czynią [...] dwu krolow/ ále iednego w wrzędzie y pánftwie/ ácz dwa fą w ofobie. Ieden obecny á drugi dáleki SkarJedn 57.*

Wyrażenia: »obecny ciátem« (1): *Bo áczkolwiekem nie ieft obecny ciátem/ ále duchem ieftem z wámi [Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum] WujNT Col 2/5.*

»obecny duchem« (1): *Ia záiſthe iáko nieobecny ciátem ále obecny Duchem [absens corpore praesens autem spiritu Vulg 1.Cor 5/3] etc. GrzegŚm 20.*

»widomie obecny« (1): [*Piotr się*] Chriftuła widomie obecného trzykroć pod przyśięgą zaprzál *MurzHist 12.*

Przen (3) :

obecny z kim (2): *SkarKaz* 3b, 635a *cf* *W przeciwstawieniach*.

obecny w kim (1): iż choć nie był [*Syn Boży*] ániólem iednák w onym ániele obecny był/ który fię Bogiem nazywał. *CzechEp* 265.

W przeciwstawieniach: »daleki, pielgrzym ... obecny« [*przekład i aluzja do: Vulg 2.Cor 5/8*] (2): Mamy tę dobrą wolą od ciááa być dálekiemi/ á z Pánem być obecniemi [*bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et praesentes ad Dominum*]. *SkarKaz* 3b; Wolę od ciááa pielgrzyme^m być/ to ieft/ z niego wynidź/ á z Chrytułem być obecny. *SkarKaz* 635a.

a. *Stale urzędujący* (1) : iefliże ich [*ludzi w prawie uczonych do pomocy sędziemu*] będzie więcey máiąli być wżytcy wieczni/ czyli tylko ieden iákoby obecny [*an unus quasi ordinarius*] á drudzy lofem ábo do pewnego czáfu/ ábo do pewnych fpraw obráni? *ModrzBaz* 89v.

b. *O wszechobecności Chrystusa* (20) :

Wyrażenia: »cieleśnie, wedle ciała, z ciałem obecny« [*szyk 3:1*] (2:1:1): iż áczkolwiek nie ieft obecny wedle ciááa/ iednák z áwdy ieft z swoimi/ według ducha/ ktorego wziął od Bogá bez miáry *CzechEp* 329; *ReszPrz* 86 [2 r.]; [*Bóg*] iáko może wkrześć ciááa náfze (chočia fię to widzi niepodobno) ták też może z ciałem fwym ná wielu mieyfách być obecny. *WujNT* 171.

»obecny niewidzialnym obyczajem« (1): Ieftci [*Zbawiciel nasz*] przytomnym álbo obecny w kościele/ ále niewidziálnym obczyáiem *WujJud* 124v.

»(wszędzie) na każdym (a. kożdym) miejscu, na wielu miejscach (zaraz) obecny« (2:2): *KrowObr* 10; Teraz záfię nie tylko w niebie y Sákrámenćie/ ále wżędzie ná káżdym mieyfcu/ iáko on powiáda/ obecny ieft. *ReszPrz* 85, 86; *WujNT* 171.

»obecny tak w niebie jako w piekle« (1): Brencyani záfię y Vbikwityftowie powfzechną prawdziwą obecność Pána Chrytułowę ták dálece y ták fzeroko rościągáią/ iż go też cieleśnie obecny czynią/ ták w niebie iáko w piekle *ReszPrz* 86.

»w duchu [= *duchem*] obecny« [*szyk 3:1*] (4): *KrowObr* 10 [2 r.], 10v [2 r.] *cf* »obecny w kościele«.

»obecny w kościele« [*szyk 4:2*] (6): Tu maż iuz iááne świádectwá s pińmá fwiętego/ iż Pan Krytus *Syn Boży* w duchu/ ieft obetny w kościele fwiętym. *KrowObr* 10v, 10 [3 r.], 10v; *WujJud* 124v.

»obecny wszędzie« [*szyk 1:1*] (2): *WujJud* 70; [*O Ojczy, racz*] łáfki z áraz obfićie wżyczyć/ ábym z wćiwością/ wprzeymością/ y nie ftruchlłá nądzieią ftał przy obecny wżędzie/ ftráfzliwym/ y przedfię dobrotliwym^m maieftacie twoim. *LatHar* 14.

Szereg: »przytomny albo obecny« (1): *WujJud* 124v *cf* »obecny niewidzialnym obyczajem«.

a. *O Eucharystii* (7) : *SkarŻyw* 28, 320; *WujNT* 286; Táka wiára y wyznánie przywodzi mię do nińkiego bárzo pokłonu/ ábych cię pod olobą chlebá wćił/ y iáko obecnego tu w tey táiemnicy Pána mego naniżlzą pokorą dufzą y ciałem przywitał *SkarKaz* 160a.

Wyrażenia: »obecny w chlebie, pod osobą chleba« (1:1): *GrzegRóżn* E3; *Confefsia Augfzpurfka* [...] ták wyznawa/ że prawdziwe Ciáło y Krew Chrytułowá prawdziwie pod olobą chlebá y winá ná Wieczyry obecne ieft. *WujJud* 175.

»na ołtarzu obecny« (1): Co wżytko dla tey ofiáry fie dzieie/ ktora ná ołtarzu ieft obecna. *WujJud* 223v.

c. O abstraktach: istniejący (7) : Boiażn Páńfka rospádzá grzechy/ á pokąd ieft obecna záuściąga gniewu [*perseverans autem avertit iram*]. *BibRadz Eccli* 1/20; Abowiem kto obęcnego [!] karania niefczierpiwa/ ten niełatwie w iego niebytności bywa wymawian. *KwiatKsiąż* D4v; Pan íam powiedział: To ieft Ciáło moje. Bo tego íłowká/ To/ tá moc ieft/ áby pokazało wíszytkę íftność rzeczy obecnej. *KuczbKat* 175, 110; íz to íuż ták Bog v íiebie íámego/ v ktorego íą wíszytkie rzeczy obecne/ íáko v tego ktory wzywá [!] tych rzeczy ktorych/ nie máíz/ íákoby íuż były [...] poítánowíc y náznáczyc raczył. *CzechRozm* 24; Przeto tjm íię wíęcey gniewu ludzi ípráwiedliwych báć potrzebá/ im íáśniey wíemy/ ííz ten w íercách ich ieft obecny/ ktory ná czynienie pomíty íáką on chce/ íláby nie ieft. *SkarŻyw* 498; Ná rzeczy obecne pátrzcíe [*quae secundum faciem sunt videte*] íeíli kto íobie duía/ íz ieft Chríítuíow: niech záíię to íam v íiebie vważa *WujNT* 2.*Cor* 10/7.

d. [O wodzie: W tych młyniech, gdy suchy rok, nie zawżdy wszytkie koła mielają. Gdzieby woda obecna była, mogłoby się tego wszytkiego wíęcej dostawać. *LustrSand* 165.]

2. Spelniony osobiście, we własnej osobie (4) : Wíęc íáko wíelcy Pánowie chowáią Doktory [...] á zawżdy Doktorá chcá mieć przy íobie: ták Rzeczpoípolita potrzebuie przy boku íwym wíítawicznie Doktorow/ to ieft Senatorow (*marg*) Przy Krolu obecne [!] Senatorow mieízkánie. (–) *GórnRozm* K; *SarnStat* 492 [2 r.]; Zá odległe y dálekie ofiárá/ á wíywaníe obecne íam záíię káždy pożywa nie zá drugiego. *SkarKaz* 158a *marg*.

W charakterystycznych połączeniach: obecne mieszkanie (3), używanie.

3. Teraźniejszy; istniejący dzisiaj, teraz (4) :

W przeciwstawieniach: »obecny ... przeszły, przyszły, ktory zszedł« (3): á tak íeíliby tá obietnicá y ten znák/ przez Ezáíáízá obiecány nie mogł íie íciągáć do czáíu dáíízego ná potym przyííżłego/ ále tylko do onego obecnego Ezáíáííowego/ tedybym ía też tákże mowíł/ íz też obietnice Abráhámowi wczyníone/ do iego íie tylko żywotá íciągáły *CzechRozm* 132v; bo wíerzą żywi obecni/ ííz cí ktory zefzli żyią/ á nie obroćili íię wniwecz/ ále íą y żyią v Bogá. *SkarŻyw* 456; pátrzym ná chwałę Páńfka/ ktora w męce męczeńnikow przeííła íeíł/ ále w dzieínoíci y íkutkach/ obecna íeíł. *SkarŻyw* 567.

Wyrażenia: [»obiecny lud«: et assumpserim mihi y wzyátem waíł ífoby za obiecny lud *TomZbrudzBrul Ex* 19/4.]

[»obecna obrona«: A tak za gotowoóć obecny ty potoczny obrony przygodzi się nam, nie jedno przeciwko Tatarom, ale też i przeciwko takim nieprzyjaciołom naszym [...] *SenatDelib* 124.]

»starosta obiecny« (1): Ofwíeczónemu panu/ Panu Piotrowi Kmicie Grabi z Wíínicza/ á na Sobniu dziedziczowi/ Woiewodzie y Staroíci obiecznemu Krakowskiemu *WróbŻółtGlab* A2.

4. Wspólny, publiczny, powszechny (12) :

a. Dostępny ogólowi, społeczności; catholicus, communis, publicus Calep (8) : Catholicus – Powíízechnij, obecnij. *Calep* 172b; Communis – Obecnij, poípolitij. *Calep* 224b; Compáícuus – Obecne paítwisko. *Calep* 226a; Xenodochium – Goíspoda obecna. *Calep* [1149]b, 369a, 821b, [871]b.

Wyrażenie: »obecny do używania« (1): Familiarium – Obecni do uziuaníá. *Calep* 407b.

b. Dotyczący ogólu, społeczności (4) :

Wyrażenia: »listy obecne« = *siedem listów autorstwa apostołów Piotra, Jakuba, Jana i Judy skierowanych do wszystkich wiernych (1)*: w Słowieńskich księgach po dziejach Apostołskich drzewiey listy obecne łtoią/ toż dopiro po nich Páwłowe listy *BudNT przedm d3*.

【»obiecna modlitwa«: Nabozna piołnká á obiecna modlitwá człowieká Krzełciańskiego / do Syná Bożego. *TrzecPis 40*.】

【»pospolitowanie obiecne«: częstokroć więcyj owieczki nasze (będąc z nimi w pospolitowaniu obiecny) im posłużą a wyuczą, niżli my to czynić możemy. *ActaSynod I 70*.】

»obecne zeście« = *zgromadzenie powszechné (1)*: ktorą [*papież o swojej przysiędze*] ná pierwszym obecny zeście vrotzycie będę powtarzał. *KrowObr 41v*.

»zwirchność obecna« = *panowanie nad wszystkimi (1)*: Iż ktoby lie kowiek nápierá zwirchności obecney nád wśzytkimi kościoły/ iż to iełt Antykryft álbo sprawcá iego *RejAp 77*.

Przen: O chorobie: dotyczący całego organizmu (1) : gdy niemoc iełt Obecna/ á wśzytko ciało chore/ pułzczay krew z Rámieniá. *SienLek 33*.

5. *Pospolity, niczym się nie wyróżniający; trivialis Calep (3)* : Dokąd cię zaś nie vyźrę/ páni wśzech pięknieyła/ Co ich kolwiek przyniołá chwilá teraznieyła. Iuż mi z myśli wypadły té obecne twarzy: Twoje nadobne lice iełt podobne zarzy *KochPieś 8; Calep 1088b*.

Wyrażenie: »lud obecny« (1): Ale dał Pan Bog w łerce moie/ y zgromádziłem co czelnieyła/ y wrzędniki/ y lud obecny [*optimates et magistratus et vulgus*]/ ábych ie policzył *Leop 2.Esdr 7/5*.

6. *Dający się odczuć pod różnymi względami, wszechstronny (2)* : Ale gdy y ty rzeczy [*woda czarowana, sól, popiół*] niczemne były/ thedy odpuły/ mśze/ iáko obecne lekárftwo przydawáne bywa żywem y zmárłym/ przeciw wśzemu złemu *GrzegRóżn Ev*; Trzecia iż łobie Pánowie Koronni w pámięć bráli/ łwięte panowanie Iágiełowe y Kázimirzowe/ tudziełz obecnyá dzielność/ y cnoty wrodzone Sigmuntá Syná iego Xiędzá Litewłkiego. *StryjKron 707*.

Cf **NIEOBECNY**